

Undervisningsbeskrivelse

Termin	Juni 2023
Institution	Favrskov Gymnasium
Uddannelse	Stx
Fag og niveau	Historie, A-niveau
Lærer	Anne Schack Blom (AB)
Hold	3q (studieretning saA-enA & saA-maA)

Oversigt over gennemførte undervisningsforløb

Forløb 1	Synet på vikingerne	10 blokke
Forløb 2	Samarbejde eller modstand?	9 blokke Virtuel undervisning
Forløb 3	Censur	9 blokke Hybridundervisning
Forløb 4	Historien på film	5 blokke Hybridundervisning
Tværfagligt samarbejde	Sagen på kunstakademiet (del af SRP-forløb)	2 blokke
Forløb 5	Maskinerne kommer	10 blokke
Forløb 6	Velfærdsstaten	13 blokke
Forløb 7	Mexico	10 blokke
Forløb 8	Kulturkrig	10 blokke
Tværfagligt samarbejde	HBO-serien om Tjernobyl (del af SRP-forløb)	4 blokke
Forløb 9	Europa bliver til... og går under?	12 blokke
Forløb 10	Kronologiforløb og eksamenstræning	8 blokke

Forløb 1: Synet på vikingerne

Omfang: 10 lektioner a' 95 minutter.

Væsentligste arbejdsformer: Klasseundervisning, gruppearbejde, arbejds-selv.

Indhold og materiale:

Vikingerne verden: Om kildegrundlaget. Afgrænsning af tid og sted. Forforståelse af vikingerne. Kongemagt og statsdannelse. Var Danmark en stat i vikingetiden?

- Lektietekst om Danmarks fødsel. Uddrag fra "Grundbog til Danmarkshistorien", Peter Frederiksen, Knud Ryg Olsen & Olaf Søndberg, Systime 2012, s. 27-35
- Øvelser og læreroplæg om kildegrundlaget på baggrund af "Danmark i vikingetiden", Carl og Esben Harding Sørensen, Gyldendal 1979, s. 9-11.
- Øvelser med kort, der viser vikingerne hjemlande, bosiddelser og togter. Samt vikingerne naboer og samtidige kulturer.
- Podcast om Harald Blåtand fra Kongerækken: <http://netudgaven.dk/2015/10/kongerækken-2-harald-blaatand/>
- Miniforedrag om Danmarks oprindelse: http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/miniforedrag-danmarks-oprindelse/?no_cache=1&cHash=f37db3fe8559fd8d8799df4c2ab35081
- Lærerproducerede spillebrikker med argumenter for/imod dansk statsdannelse i vikingetiden.

Overgangen til kristendom: Arbejde med kildesæt: Træne at stille gode spørgsmål til kilderne og udvælge gode citater. Vurdere forskellige fremstillinger.

- Kildesæt om overgangen til kristendommen: **1)** Widukind om Haralds overgang til kristendommen. Fra I.P. Jacobsen (oversættelse) af Widukind: Sachserkrønike, side 122-23, Selskabet for Historiske Kildeskrifters Oversættelse 1910 **2)** Uddrag af Venderkrøniken om Haralds overgang til kristendommen, http://www.crassus.dk/helmold/helmold_1.html **3)** Billede af støbform: <http://samlinger.natmus.dk/DO/asset/814> **4)** Om Jellingestenene: <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/jelling-stenene-ca-935-985/>
- Fortællingen om Poppo fra HBO's "Vikings": <https://www.youtube.com/watch?v=iRb5oWZQmBM>

Mødet med vikingerne:

Arbejde med kildesæt om de fremmedes syn på vikingerne (hhv. kristne og muslimske forfattere). Træne at en kilde kan bruges på flere forskellige måder: 1) At læse hvad der står direkte, 2) At læse mellem linjerne (vi har kun kort brugt begreberne levn og beretning). At overveje kildernes brugbarhed, og ikke blot troværdighed.

- Video fra DR. "Vikingerne kort fortalt" på YouTube (ca. 12 min.): <https://www.youtube.com/watch?v=b8sP7k0QWxM>
- Kildesæt: **1)** En arabisk købmand om vikingerne i Hedeby. Fra Jørgen Bjernum: Kilder til vikingetidens historie, uddrag af side 27-28, Gyldendal 1971. **2)** Ibn Fadlan om vikingerne ved Volga. Uddrag fra danmarkshistorien.dk: <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/ibn-fadlan-om-vikingerne-ar-rus-skikke-ca-922/> **3)** Fra St. Bertins årbøger. Uddrag fra danmarkshistorien.dk: <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/aarboegerne-fra-st-bertin-frankerriget-841-866/>

Vikinger i eftertiden: Myten om vikingerne horn og dens opståen. 1800-tallets brug af vikingerne. Fornyet interesse for perioden (navne, historiemalerier, national identitet mm.). Om 1800-tallets nedtur.

Hvorfor dyrker man fortiden i nederlagets stund? Om historiske troper (fremgangstrope, nedgangstrope, u-trope). Teori om seks forskellige typer af historiebrug. Historiebrugsanalyser med fokus på: Brugeren, den brugte tid (fortiden), brugstiden (nutiden), formålet (fremtiden) og historiebrugstypen.

- Om vikingerne i eftertiden. Fra ”Vikinger og togter”, Carl Harding Sørensen, 1990, s. 6-9.
- Tre billeder fra Martin Djupdræt: ”Billeder af vikingen”, Skoletjenesten 1998, s. 16, s. 18 og s. 20:
1) Johan Ludvig Lund: ”Habors tilbagekomst” (1813). 2) Johan Ludvig Lund: ”Pyrrhus og Andromache med Hektors grav” (1807-1811). 3) L. Frølich m.fl.: ”Thor, udsmykning til Nordisk Højtid” (1845).
- A.D. Jørgensen om vikingerne (1882). Fra ”Vikinger og togter”, Carl Harding Sørensen, 1990, s. 12-13
- Uddrag af H. C. Andersen: ”I Danmark er jeg født” (1850)
- Uddrag af ”Der er et yndigt land” (1819)
- Uddrag af ”Guldhornene” (1802)
- Om Ulf Zanders seks typer af historiebrug. Lærernote baseret på Niels Kayser Nielsen: ”Historiens forvandlinger. Historiebrug fra monumenter til oplevelsesøkonomi”, Aarhus Universitetsforlag 2010.
- Arbejde med historiebrugsanalyser af:
 - a Røkerudsmykning i Horsens statsfængsel (hvor eleverne har været på ekskursion).
 - b Daniel Aggers tatovering.
 - c Anders And på eventyr i Jelling.
 - d Danske rooligans klædt ud som vikinger.
 - e Episode 1, sæson 1, af HBO-serien ”Vikings”.
 - f Valgfrit materiale: Jeppe Kyhne Knudsen: ”Stor undersøgelse smadrer vikingemyter: De var hverken lyshårede eller skandinaviske”, <https://www.dr.dk/nyheder/viden/kroppen/stor-undersogelse-smadrer-vikingemyter-de-var-hverken-lyshaarede-eller> (eksempel på videnskabelig og politisk historiebrug).
 - g Afstemningsplakaten ”Vågn og stem for Danmark” (1920)
 - h Frikorps Danmarks hverveplakat ”For Danmark! Mod bolchevismen!” (1944)
 - i Morten Messerschmidts opslag på facebook ”Vågn og stem for Danmark” (29. november 2020)
- DR’s ”Historien om Danmark”, afsnittet om vikingetiden.

Særlige fokuspunkter:

Kildebehandling. Billedanalyse. U-trope. Historiebrug.

Berørt kernestof

- hovedlinjer i Danmarks, Europas og verdens historie fra antikken til i dag
- kulturer og kulturmøder i Europas og verdens historie
- stats- og nationsdannelser, herunder Danmarks
- historiebrug og -formidling

Faglige mål

- redegøre for centrale udviklingslinjer og begivenheder i Danmarks, Europas og verdens historie
- redegøre for sammenhænge mellem den lokale, nationale, regionale, europæiske og globale udvikling
- skelne mellem forskellige typer af forklaringer på samfundsmæssige forandringer og diskutere periodiseringsprincipper
- reflektere over samspillet mellem fortid, nutid og fremtid samt over mennesket som historieskabt og historieskabende
- anvende en metodisk-kritisk tilgang til at udvælge og analysere historisk materiale, herunder eksempler på brug af historie

- demonstrere viden om fagets identitet og metoder.

Forløb 2: Samarbejde eller modstand?

Omfang: 9 lektioner a' 95 minutter.

Væsentligste arbejdsformer: Virtuel undervisning. Individuelt arbejde med podcast og arbejdsspørgsmål. Formidlingsøvelser med videofremlæggelser i grupper.

Indhold og materiale:

Invasion og besættelse: Om invasionen 9. april. Kontrafaktisk historie: ”Dilemmasplet, 9. april”. Debat om regeringens ageren d. 9. april. Argumenter for og imod. Besættelsestidens kronologi og aktører.

- Dilemmaspil: <http://9april1940.dk>
- Om besættelsestiden fra ibogen ”Danmark - tider og temaer”, Carl-Johan Bryld, Systime 2013, p. 622, 627, 628 og 629. Ibogslink: <http://danmark.systime.dk/?id=p622>, <http://danmark.systime.dk/?id=p627>, <http://danmark.systime.dk/?id=p628> og <http://danmark.systime.dk/?id=p629>

Samarbejdspolitik og modstandsbevægelse: Om samarbejdspolitikken dilemmaer (argumenter for/imod). Om modstandens dilemmaer (argumenter for/imod). Stikkerlikvideringer.

- Kongerækkens podcast om samarbejdspolitikken: https://politikhistorie.dk/podcast/Samarbejde_og_modstand/art7884693/Vi-bliver-aldrig-færdige-med-at-diskutere-den-danske-samarbejdspolitik
- Kildesæt: 1) Uddrag af et tysk flyveblad (OPROP). 2) Uddrag af rRegeringens og Kongens proklamationer 9. april 1940. 3) Graf der viser udviklingen i antallet af sabotageaktioner i Danmark under besættelsen. 4) Uddrag af Statsminister Buhls antisabotage tale.
- Historiebrug ifm. OPROP og Covid-19: http://doccdn.simplesite.com/d/fe/fd/287104481413496318/7c713512-1180-445a-a4d9-28848c93bdc6/Grafik_oproeb_rod_6.pdf

Eftertiden og fortolkningskampen

Eftertidens dom over samarbejdspolitik og modstand. Den heroiske og den kritiske fortælling om modstanden. Erindringspolitisk aktualisering: Anders Foghs tale. Forskellige historiske skoler: Konsensus, konflikt, kontinuitet.

- Uddrag af Anders Fogh Rasmussens tale om samarbejdspolitikken 29. august 2003. Fra danmarkshistorien.dk
- De sidste 12.20min af Kongerækkens podcast: https://politikhistorie.dk/podcast/Samarbejde_og_modstand/art7918888/Jublen-under-befrielsen-skyggede-for-overgrebene
- Podcast-serien ”Speditørens død”, 4 afsnit om Morten Nielsens død: <https://www.dr.dk/radio/p1/speditoerens-doeed>

Særlige fokuspunkter:

Om historiske tolkninger.

Berørt kernestof

- hovedlinjer i Danmarks, Europas og verdens historie fra antikken til i dag
- forskellige styreformers og samfundsorganiseringer
- nationale, regionale og globale konflikter og samarbejdsrelationer
- politiske og sociale revolutioner

- demokrati, menneskerettigheder og ligestilling i nationalt og globalt perspektiv
- politiske ideologier, herunder ideologiernes kamp i det 20. århundrede
- historiebrug og -formidling

Faglige mål

- redegøre for centrale udviklingslinjer og begivenheder i Danmarks, Europas og verdens historie
- redegøre for sammenhænge mellem den lokale, nationale, regionale, europæiske og globale udvikling
- reflektere over samspillet mellem fortid, nutid og fremtid samt over mennesket som historieskabt og historieskabende
- formidle og remediere historiefaglige problemstillinger mundtligt og skriftligt og begrunde de formidlingsmæssige valg

Forløb 3: Censur (DHO-forløb)

Omfang: 9 lektioner a' 95 minutter + vejledningstid

Væsentligste arbejdsformer: Hybridundervisning (skiftevis klasseundervisning og virtuel undervisning). Gruppearbejde. Individuelt arbejde med DHO-opgaven under vejledning.

Indhold og materiale:

Censur, ytringsfrihed og sociale medier: Begrebsafklaring: Censur, ytringsfrihed, trykkefrihed osv. Forskellige typer af censur (f.eks. direkte, indirekte, juridisk, selvcensur). Eksempler på censur hos de store techgiganter (især Instagram og Facebook). Fokus på ytringsfrihed og sædelighedscensur. Eksempler fra elevernes hverdag (Trumps karantæne fra SoMe, Fie Laursen, Twerk Queen, TextMeWhenYouGetHome, Sofie Linde, Morten Østergaard, pigerne fra podcasten "Skamløs" osv...).

- Christina Holst Færch og Troels Solgaard Andersens ibog *Forbudt Litteratur*, Systime, 2021. Uddrag af kapitlerne "1. Introduktion til censur", "2. Facebook og onlinecensur".

Kronologi og periodisering: Om perioder i danmarkshistorien. Forskel på litterære og historiske perioder. Periodiseringsprincipper. At vække elevernes forforståelse. Træne kronologisk tænkning vha. lærerproduceret timeline-spil. Analyseøvelse: Hvordan kan censur (lovgivning, praksis, normer) sige noget om samfundet?

- Lærerproduceret timeline-spil med forskellige billeder og lovttekster vedr. censur.
- Lærerproducerede periodiseringsbrikker.

Ytringsfrihed under enevælden

Hvordan kan vi undersøge censur? → Fokus på lovttekster og billeder. Hvad forsøger magthaverne at fremhæve/undertrykke? Viden om enevældens samfundsstruktur og magtforhold ved at analysere lovttekster, historiemalerier og satiretegninger. Kort om Luxdorps samling.

- Uddrag af Kongeoven 1665
- Uddrag af Danske Lov 1683
- Uddrag af Trykkefrihedsreskriptet 1770
- Uddrag af Trykkefrihedsforordningen 1779
- Heimbachs maleri "Arvehyldningen 1660 foran Københavns Slot"
- Schules kobberstik "Ulykkelige Hændelser", 1787
- Schules kobberstik "Den ulykkelige Lotto-spiller", ca. 1773
- Sophie Hedevis illustration af "Danske Lov", 1691.
- Christina Holst Færch og Troels Solgaard Andersens ibog *Forbudt Litteratur*, Systime, 2021. Uddrag af kapitlerne "Politisk censur under enevælden", "Da censuren blev ophævet: Struense og den trykkefrihedstiden", "Trykkefrihedsforordningen 1799 og den romantiske periode".
- Jyllands-Posten 29.10.2015: "Skær hans tunge ud! Om enevældens censur", <https://jyllands-posten.dk/skole/detfrieord/ECE8166323/skaer-hans-tunge-ud-om-enevaeldens-censur/>
- Podcast, Genstart om "Tre år uden filter" (27min): <https://www.dr.dk/radio/special-radio/genstart/genstart-2020-09-15>
- Langen og Stjernfeldt: "Grov Konfækt", s. 42-45.
- I dansk-undervisningen var der fokus på Jacob Worms smædevers "Sibyllæs spådom om Anti-Krist"

Sædelighedscensur i det unge demokrati

Hvordan kan vi undersøge censur? → Fokus på lovttekster og billeder. Hvad forsøger magthaverne at fremhæve/undertrykke? Viden om kønsnormer og magtforhold 1849-1969 ved at analysere lovttekster,

historiemalerier, fotografier og beslaglagte usædelige ”franske postkort”. Om fjerde inspektorat/pornopolitiet og arkivet med beslaglagt materiale.

- Uddrag fra den københavnske prostitutions-lovgivning fra 1877: <https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/regulativ-for-politiets-tilsyn-med-offentlige-fruentimmer-i-koebenhavn-af-9-marts-1877/>
- Uddrag af Grundloven 1849 om censur
- Uddrag af Grundlovsrevisionen 1866 om sædelighedscensur
- Uddrag af kommissionstilføjelser 1912 og 1923 om definition af usædeligt materiale
- Ændring af pornografilovgivningen i hhv. 1930, 1967 og 1969.
- Constantin Hansens ”Den grundlovgivende rigsforsamling” (1860-1864)
- Wilhelm Marstrand: ”Familien Waage Petersen” (1836)
- Christian Krohg: ”Albertine i politilægens venteværelse” (1885-87)
- Ritzau: ”Sex en gros på Strøget i København” (1972)
- Mini-dokumentar om ytringsfrihed, sex og moral: <https://nexuslearning.dk/gymnasiale-uddannelser/ytringsfrihedens-historie-i-danmark/ytringsfrihed/ytringsfrihed-versus-sex-og-moral/#>
- Frederik Strand (2019): "De forbudte billeder", Lindhardt & Ringhof, s. 26-27
- I dansk-undervisningen var der fokus Christian Krohgs ”Albertine”.

Særlige fokuspunkter:

Om periodisering. En konstruktion i eftertiden. Arbejde med billedanalyser. Om normative kilder. At forsøge at gøre emnet vedkommende for eleverne. At give forståelse for, hvordan nutidens normer og strukturer er produkter er fortidens.

At klæde eleverne på til at skrive DHO-opgaver og holde mundtlige fremlæggelser.

Berørt kernestof

- hovedlinjer i Danmarks, Europas og verdens historie fra antikken til i dag
- forandringer i levevilkår, teknologi og produktion gennem tiderne
- forskellige styreformers og samfundsorganiseringer
- politiske og sociale revolutioner
- demokrati, menneskerettigheder og ligestilling i nationalt og globalt perspektiv

Faglige mål

- redegøre for centrale udviklingslinjer og begivenheder i Danmarks, Europas og verdens historie
- reflektere over samspillet mellem fortid, nutid og fremtid samt over mennesket som historieskabt og historieskabende
- anvende en metodisk-kritisk tilgang til at udvælge og analysere historisk materiale, herunder eksempler på brug af historie
- formulere historiske problemstillinger og relatere disse til elevernes egen tid
- formidle og remediere historiefaglige problemstillinger mundtligt og skriftligt og begrunde de formidlingsmæssige valg
- behandle problemstillinger i samspil med andre fag

Forløb 4: Historien på film

Omfang: 5 lektioner a' 95 minutter.

Væsentligste arbejdsformer: Hybridundervisning (skiftevis klasseundervisning og virtuel undervisning). Der var ikke meget fælles gennemgang af stoffet. I stedet arbejdede eleverne i mindre grupper med at se videoer og løse opgaver. Dette udmundede i et mindre projektarbejde.

Indhold og materiale:

Forløbet bygger delvist på dette online-materiale: <http://historielab.dk/til-undervisningen/mooc/historie-i-spillefilm-for-elever/>

Forholdet mellem film, fortid og historie.

Hvorfor beskæftige sig med historiske film og serier? Film præger i høj grad vores historiebevidsthed! Der er forskel på *fortid* og *historie*. En film er en konstruktion og altså ikke en gengivelse af virkeligheden. Det giver derfor ikke så meget mening at tale om *den historiske korrekthed* i spillefilm. Fortiden kan både indgå som *hovedemne* eller *kulisse* i en spillefilm.

- Uddrag fra: Peter Yding Brunbech, "DR og Bornedal har ændret vores syn på 1864": <http://historielab.dk/dr-og-bornedal-har-aendret-vores-syn-paa-1864/>
- Video om "Introduktion til spillefilm og historie", <https://www.youtube.com/watch?v=DEo8mcMmAbU>
- Video om "Fortid, film og virkelighed", <https://www.youtube.com/watch?v=deGHSBjWxNY&feature=youtu.be>

Kollektiv historiebevidsthed

Film *påvirker* i høj grad vores fælles historiebevidsthed! Men film *afspejler* også vores fælles historiebevidsthed! Film kan altså bruges som et spejl, der viser de (tidstypiske) holdninger og idealer fra tiden, hvor filmen blev produceret. Filmene afspejler i større grad den tid, de er lavet i (*fortællertiden*) end den tid, de handler om (*fortalt tid*).

- Video om "Spillefilm og kollektiv historiebevidsthed", <https://www.youtube.com/watch?v=IH7j4AVSixs>
- Filmklip fra Disneys Pocahontas: <https://www.youtube.com/watch?v=BEedBuld76E>
- Filmklip fra westernfilmen "Dilligencen" fra 1939 : <https://www.youtube.com/watch?v=m597TtqsFkQ>

Filmvisning og projektarbejde

Repetition af analyseredskaber i arbejdet med historiske film. Filmvisning, efterbehandling og projektarbejde. Eleverne skulle i grupper udføre, optage og fremvise videoanalyser af spillefilmen.

- Spillefilmen "Under Sandet"
- Filmen "Livsfare – miner" fra 1946, hvor tyskerne rydder stranden for miner: <https://www.dr.dk/nyheder/kultur/historie/filminstruktoer-vi-laerer-mere-af-vores-dystre-fortid#!/11:12> (filmen findes i bunden af artiklen)
- *Deadline* fra 8. december 2015, 00:16:25 - 00:32:10. Filmens instruktør Martin Zandvliet debatterer med historikeren Claus Bundgaard.
- Udvalgte opgaver fra. https://filmcentralen.dk/files/under_sandet_elevark_dansk_og_historie.pdf

Særlige fokuspunkter

Særligt fokus på at arbejde projektorienteret. Særligt fokus på at arbejde med *historien* frem for *fortiden* (historiografi).

Berørt kernestof

- historiebrug og -formidling
- historiefaglige teorier og metoder.

Faglige mål

- analysere eksempler på samspillet mellem mennesker, natur, kultur og samfund gennem tiderne
- reflektere over samspillet mellem fortid, nutid og fremtid samt over mennesket som historieskabt og historieskabende
- anvende en metodisk-kritisk tilgang til at udvælge og analysere historisk materiale, herunder eksempler på brug af historie
- formulere historiske problemstillinger og relatere disse til elevernes egen tid
- demonstrere viden om fagets identitet og metoder.

Forløb 5: Maskinerne kommer

Omfang: 10 lektioner a' 95 minutter.

Væsentligste arbejdsformer: Pararbejde og gruppearbejde.

Indhold og materiale:

Baggrundviden: Hvad, hvor og hvornår?

At stille gode hv-spørgsmål.

Statistik og periodisering: Industrialiseringens forskellige faser.

Introduktion til historiske troper: Forandringsgrad og forandringens karakter.

- Statistikker og billeder om industrialiseringen fra ibogen "Verden før 1914", Carl-Johan Bryld, Systime 2014.
- Note om historiske troper baseret på "Historiens forvandlinger - historiebrug fra monumenter til oplevelsesøkonomi", Niels Kayser Nielsen, Aarhus Universitetsforlag, 2010, s. 53-55
- Forskellige billeder og videoer af industrialiseringen til at illustrere hhv. fremgangs- og nedgangstroepe. F.eks:
 - a Video af OL-åbningsceremonien i London 2012 (17.00-27.00), <https://www.youtube.com/watch?v=4As0e4de-rI>
 - b Charlie Chaplin fra "Modern Times" (1936). <https://www.youtube.com/watch?v=17PkUsTVa7g>
 - c Crash Course "The Industrial revolution": <https://www.youtube.com/watch?v=zhL5DCizj5c>

Hvorfor industrialisering?

Hvorfor skete industrialiseringen i netop England?

Forskellige måder at forklare industrialiseringen på.

Introduktion til historiske drivkræfter.

Om forskellige årsagsforklaringer, f.eks. intern/ekstern og aktør/struktur.

- Om historiens drivkræfter i Henrik Bonne Larsen m.fl.: "Introduktion til historie", Systime 2005, s. 10-13.
- Årsagskort til at forklare forudsætningerne for en industrialisering. Taget fra Hassings & Vollmonds "Verdenshistorie 2", L&R, s. 60-61
- Historiebogen 5 (1974): <https://www.youtube.com/watch?v=IKhccl5enks>
- Crash Course "The Industrial revolution": <https://www.youtube.com/watch?v=zhL5DCizj5c>
- "Englands industrialisering". Et kort uddrag fra "Verdens historie 2. Fra moderne til nyeste tid", Thorkil Smitt & Christian Vollmond, Lindhardt og Ringhof", 2015, s. 58-72.

Sociale konsekvenser ved industrialiseringen

Fordele/ulemper ved industrialiseringen.

Om arbejdsforhold og arbejderbevægelse.

Skriveøvelse: Arbejde med kildesæt i små grupper med fokus på at opstille og besvare historiske problemstillinger.

- "Industrialingen i England og de sociale konsekvenser". Et sammendrag af afsnit fra de to grundbøger: 1) "Verden før 1914", Carl-Johan Bryld, Systime, 2008, s. 267-280 & 2) "Verdens historie 2. Fra moderne til nyeste tid", Thorkil Smitt & Christian Vollmond, Lindhardt og Ringhof", 2015, s. 58-72.
- Kildesæt, der bygger på "Verden før 1914", Carl-Johan Bryld, Systime, 2008: 1) To malerier, 2) Malthus om befolkningsvækst, 3) Trusselsbrev til fabrikant, 4) Den tyske fattiglæge F. Oppenheim om sundhedsforholdene i Berlin 1890, .5) Børnedødelighed i Europa 1800-1910, 6) Andrew Ure om børnearbejde (1835), 7) Fra engelsk rapport 1842 om forholdene i kulminerne.

Politiske konsekvenser ved industrialiseringen

Om liberalisme, kapitalisme, socialisme og politiske ideologier.

Introduktion til marxistisk historieteori.

Eleverne optager interviews med hhv. en arbejder/kapitalist og kommenterer hinandens arbejde.

- Om liberalisme, kapitalisme og socialisme. Fra Carl-Johan Bryld: "Verden før 1914", Systime.
- 1. maj plakat fra 1866
- Internationale: https://www.youtube.com/watch?v=3sh4kz_zhyo
- Gæt en forfatter: Anonymiserede uddrag fra hhv. "Nationernes velstand" og "Det kommunistiske manifest".

Imperialisme

Industrialiseringen som forudsætning/springbræt for imperialismen.

Eleverne opstillede selv motiverne bag imperialismen på baggrund af et kildeløb. De nåede frem til:

Politik, økonomi, teknologi og menneskesyn (religiøst, civilisatorisk)

- Trailer for *The Legend of Tarzan* (2016): [The Legend of Tarzan - Official Teaser Trailer \[HD\]](https://www.youtube.com/watch?v=3sh4kz_zhyo)
- Kort over Englands imperium i hhv. 1713 og 1920'erne.
- Kort over Afrika i hhv. 1880 og 1914.
- Birgitte Holten: "Imperialismen" i Inge Adriansen m.fl. (red.): "Fokus 2. Fra oplysningstid til imperialismen", s. 170-175, Gyldendal 2012.
- Kilder til pointløb: 1) Ansigtvinkler. Fra "Verden før 1914", Carl-Johan Bryld, Systime, p. 463. Iboglink: <http://ibog.verdenefter1914.systime.dk/?id=p463>. 2) Joseph Chamberlain om imperialismen. Uddrag fra "Verden før 1914", Carl-Johan Bryld, Systime, p. 463. Iboglink: <http://ibog.verdenefter1914.systime.dk/?id=p463>. 3) Uddrag af Rudyard Kipling: The White Man's Burden. Oversættelse af Tom Kristensen. 4) Selskabet for tysk kolonisation. Uddrag fra "Verden før 1914", Carl-Johan Bryld, Systime, p. 479. Iboglink: <http://ibog.verdenefter1914.systime.dk/?id=p479>.

Konsekvenser ved imperialismen

Er imperialismen udelukkende et historisk fænomen eller findes der stadig imperialismen i dag? Kort om økonomisk imperialismen, kulturimperialisme, eurocentrisme.

Cancel culture: Skal vi bevare, ændre eller slette historien?

- Webdokken "Til offentligt skue" fra DR: <https://www.dr.dk/nyheder/webfeature/zoologisk>
- Tintin i Congo. Sammenligning af forskellige udgaver (1930 og 1946).
- Billede af Prins William i bærestol i Afrika.
- Far til fire: En sort lille neger. https://www.youtube.com/watch?v=Uk_h4oMmB4

Særlige fokuspunkter:

Særligt fokus på behandling af kilder (opstille gode problemstillinger + den gode skriftlige besvarelse).

Særligt fokus på årsagsforklaringer, drivkræfter og troper (historiesyn).

Berørt kernestof

- hovedlinjer i Danmarks, Europas og verdens historie fra antikken til i dag
- forandringer i levevilkår, teknologi og produktion gennem tiderne
- kulturer og kulturmøder i Europas og verdens historie
- nationale, regionale og globale konflikter og samarbejdsrelationer
- demokrati, menneskerettigheder og ligestilling i nationalt og globalt perspektiv
- politiske ideologier, herunder ideologiernes kamp i det 20. århundrede
- globalisering
- historiebrug og -formidling
- historiefaglige teorier og metoder.

Faglige mål

- redegøre for centrale udviklingslinjer og begivenheder i Danmarks, Europas og verdens historie

- redegøre for sammenhænge mellem den lokale, nationale, regionale, europæiske og globale udvikling
- analysere eksempler på samspillet mellem mennesker, natur, kultur og samfund gennem tiderne
- skelne mellem forskellige typer af forklaringer på samfundsmæssige forandringer og diskutere periodiseringsprincipper
- reflektere over samspillet mellem fortid, nutid og fremtid samt over mennesket som historieskabt og historieskabende
- anvende en metodisk-kritisk tilgang til at udvælge og analysere historisk materiale, herunder eksempler på brug af historie
- opnå indsigt i, hvordan historiefaget kan medvirke til at forstå og løse problemer i nutiden
- formidle og remediere historiefaglige problemstillinger mundtligt og skriftligt og begrunde de formidlingsmæssige valg

Forløb 6: Velfærdsstaten

Omfang: 13 lektioner a' 95 minutter.

Væsentligste arbejdsformer: Klasseundervisning, pararbejde, årsagskort og rollespil.

Indhold og materiale:

Hvad er velfærd?

Om emnets relevans for eleverne og deres familier.

Om de tre velfærdsmodeller.

- Diverse nutidige tabeller og figurer, der sammenligner nationer på bl.a. lighed, nettokompensationsgrad, tillidsniveau, jobsikkerhed, bedste sted at drive virksomhed, happiness...

Hovedpointer:

Vi har set på de positive konsekvenser af at have en universel velfærdsstat. Det er den afhængige variabel i vores nye forløb. Vi skal nemlig prøve at forklare, hvorfor man lige nøjagtig i Danmark/Norden får en universel velfærdsmodel med en stor og stærk statsmagt, når man i resten af verden finder helt andre modeller. Hvad er det ved Danmark/Norden, der gør, at vi får og accepterer en stor og indgribende stat? Det er de overordnede spørgsmål for vores jagt efter ting i historien, der kan forklare, at vores stat udvikler sig til netop en universel velfærdsstat. Det er derfor også det spørgsmål, der ligger til grund valget af teorier og kilder i dette forløb, og det får betydning for, hvorfor vi stiller netop de spørgsmål til kilderne, som vi gør (husk på det funktionelle kildebegreb).

Statsteorien og enevælde

Præsentation af statsteorien.

Kan statsteorien anvendes ift. coronahåndteringen?

Om enevældens magtfordeling.

Om svenskekrigene 1657-1660, kongeloven fra 1665, rangforordningen fra 1671 og den store matrikel fra 1688.

Kan statsteorien anvendes ift. udviklingen af magtfordelingen under enevælden?

Opstil problemstillinger og kausalsammenhænge/årsagspile på baggrund af statsteorien og de udvalgte kilder.

- Graf der viser, hvordan befolkninger i forskellige lande vurderer deres regeringers håndtering af coronaepidemien.
- Om statsteorien. Fra "Introduktion til komparativ politik", Nielsen, Seeberg og Tolstrup (red.).
- Kort over det danske rige før/efter Roskilefreden i 1658.
- Uddrag af kongeloven fra 1665 (§1, 2, 16 og 17)
- Tabel med den gamle adels andel af topembederne i den civile administration 1660-1720.
- Diagram med fordelingen af statens indtægter i hhv. 1688 og 1691.

Hovedpointer:

Vi læste statsteorien, der siger, at der skal to nødvendige (men ikke tilstrækkelige) betingelser til, for at velfærdsstater kan etableres: 1) En krisesituation/undtagelsessituation, der kan "trigge" et behov eller ønske om en stærk stat. 2) Etableringen af en stærk og effektiv administration med fornuftige og dygtige embedsmænd. Den indsigt fik os til at kigge på perioden omkring etableringen af enevælden i 1660 og specifikt på kongeloven fra 1665. En periode, hvor kongen tildeles den absolutte magt - på bekostning af den gamle adel...

1) Hvilken rolle spiller svenskekrigene i forbindelse med, at borgere, kirke og tildeler kongen den absolutte magt, som det ses i Kongeloven? 2) Hvilken rolle spiller rangforordningen umiddelbart efter enevældens indførelse for etableringen af en stærk stat med dygtige embedsmænd? 3) Hvilken rolle

spiller den store matrikel umiddelbart efter enevældens indførelse for etableringen af en stærk stat med dygtige embedsmænd? 4) Hvordan kan etableringen af den stærke enevældige konge være en medvirkende årsag til, at vi flere århundrede efter etablerer en stor og stærk universel velfærdsstat i Danmark?

Magtressource- og moderniseringsteori, andelsbevægelse og arbejderbevægelse

Om omlægningen af den danske landbrug sidst i 1800-tallet (fra vegetabilsk til animalsk produktion).

Om andelsbevægelsen, brugsforeninger og foreningsdanmark.

Om arbejderbevægelse, septemberforlig og den danske model.

Præsentation af moderniserings- og magtressourceteorien. Kan teoriene bruges ift. vores arbejde og kidler?

- Om moderniserings- og magtressourceteorien. Fra "Introduktion til komparativ politik", Nielsen, Seeberg og Tolstrup (red.).
- Fremstillingstekst om andelsbonden fra XX
- Om foreningsdanmark og tillid. Fra Gert Tinggaard Svendsens tænkepause om "Tillid" (2012), Aarhus Universitetsforlag, s. 42-44.
- Billede af Maglekildecentrifugen fra 1878
- Uddrag af kontrakt fra Strelluf Andelsmejeri (1883).
- Tabel med udviklingen i mængden af smørproduktion og mængden af andelsmælkerier ca. 1880-1914.
- Indholdsfortegnelse fra bog om Dansk Andelsbevægelse, der viser udbredelsen og omfanget af danske andelsforeninger.
- Figur med lineær regression mellem foreningstilknytning og tillid.
- Tabel med antallet af brugsforeninger.
- Bon fra Kvickly, der illustrerer medlemsfordele og -bonus.
- Samvirke-magasiner fra Coop.
- Dirch Passer om dividenden (1958): <https://samvirke.dk/artikler/tv-reklame-dirch-passer-uddeler-dividendedask-til-damerne-i-1958>
- Uddrag af referat fra Brugsforeningernes første møde i København 7. og 8. Juli 1871.
- Tabel med udviklingen i forbrugsmøndtre i sidste halvdel af 1800-tallet.
- Uddrag af fabriksregler for Rubens dampvæveri (1869).
- Tabel, der viser udviklingen i den årlige arbejdstid for maskinarbejdere hos J.G.A. Eickhoff 1850-1906.

Hovedpointer:

Vi så vi på udviklingen i dansk landbrug i slutningen af 1800-tallet. Vi opdagede, at Danmarks landbrug udviklede sig fra *vegetabilsk* landbrug til *animalsk* landbrug. En mindre landbrugsrevolution, som stadig har betydning for, hvad vi eksporterer idag. Det skyldes, at industrialiseringens teknologisering og udvikling i transport gjorde det nemmere og hurtigere at fremstille og transportere kornprodukter på tværs af kontinenter og lande. Forbedringer i infrastruktur og teknologi muliggjorde altså, at store landbrugslande i Asien/Rusland og Amerika kunne presse prisen på korn ned (pga. stordriftsfordele). Vi så på centrifugen og på, hvordan man på landet kunne få råd til at producere ost og smørprodukter - behandlet mælkeprodukter. På baggrund af et par mikrocases sagde vi, at de forskellige bønder med fordel kunne gå sammen og eje en andel hver. Og danne andelsmejerier. Men vi talte også om, hvad det sandsynligvis ville indebære at skulle eje en centrifuge/computer i fællesskab. Det krævede nok nogle regler og en fælles kontraktindgåelse. Vi undersøgte sådan en kontrakt for et andelsmejeri og begyndte at undre os over, hvad pokker produktionen af mejeriprodukter har at gøre med fremkomsten af en stor og solidarisk velfærdsstat i Danmark ...

Vi analyserede andelsmejeriernes betydning - både i sig selv, men også for etableringen af en stor og solidarisk velfærdsstat i Danmark. Vi kiggede på, hvordan andelstanken ikke kun handlede om et *produktionsfællesskab* (f.eks. mejerier og slagterier), men også handlede om et *forbrugerfællesskab* med fokus

på fælles indkøb og solidarisk fordeling af et evt. overskud. Vi kiggede på brugsforeningernes betydning for den enkelte borger og det danske samfund.

Vi kiggede på, hvad der skete i byerne samtidig med at brugsforeninger og andelsmejerier (ja en egentlig andelsbevægelse) dukkede op på landet. Vi endte med at opsummere nogle af følgerne ved industrialiseringen:

På landet medførte industrialiseringen en landbrugsrevolution (fra vegetabilsk til animalsk produktion) -> Andelsmejerier og brugsforeninger -> Andelsbevægelse -> Folkebevægelse -> Tillid, fællesskab, oplysning og klassebevidsthed.

I byerne medførte industrialiseringen en urbanisering -> Kamp for bedre arbejdsforhold -> Arbejderbevægelse og fagforeninger -> Septemberforlig -> Fællesskab og klassebevidsthed -> Konsensus over konflikt.

Udviklingerne på landet og i byerne resulterede begge i en *Bottom Up* bevægelse, der blev mere og mere magtfuld og stillede større og større krav. Efterhånden ses det også i et krav om politisk indflydelse.

Demokratisering og Kanslergadeforlig

Udviklingen i det demokratiske system i Danmark fra 1849 til 1915 (flertalsvalg og forholdstalsvalg, topartisystem og et flerpartisystem, etkammersystem og tokammersystem, stemmeret og valgret).

Om tildeling af velfærdsydelser ud fra skøn eller ret. Værdigt trængende og almissetystemet. Kan spores i fire faser i den danske velfærdsstats udvikling.

Om Kanslergadeforliget, Steinckes socialreform og konsekvenserne heraf. Om firepartisystemet og firebladsystemet. Et rollespil over 2-3 moduler med partier og partipresse.

Præsentation af demokratiseringsteorien. Kan teorien bruges ift. vores arbejde og kilder? Arbejde med kausalsammenhænge på baggrund af teorien og empirien (vores kilder).

- Om demokratisering som rammebetingelse. Fra "Introduktion til komparativ politik", Nielsen, Seeberg og Tolstrup (red.).
- Miniforedrag: Demokrati og Demokratisering: <https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/miniforedrag-demokrati-og-demokratisering/>
- Miniforedrag: Historien om de syv F'er: <https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/1915-demokrati-og-valgret-historien-om-de-syv-fer/>
- Miniforedrag: Den lige og almindelige valgret: <https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/1915-demokrati-og-valgret-den-lige-og-almindelige-valgret/>
- Tabel med valgresultater for Folketingsvalgene 1903-39 (både stemmeprocent og mandatfordeling).
- Uddrag af grundlovene fra hhv. 1849 og 1915.
- Uddrag af Bent Greve: "Skøn og ret - historie og nutid i dansk socialpolitik"
- Anonymiserede uddrag af hhv. K.K. Steincke om en demokratisk forsørgelseslovgivning (1915) og Jakob Knudsen om et offentligt fattigvæsen, der præmierer æreløsheden (1908).
- Lærerproduceret rollespilmateriale om Kanslergadeforliget og Steinckes socialreform med udgangspunkt i danmarkshistorien.dk

Hovedpointer:

Vi har set, hvordan det danske demokrati udviklede sig fra 1849 til 1915. Vi så, at der skete en overgang til *forholdstalsvalg*, således at mandatfordelingen bedre svarede til stemmefordelingen. Der skete en *udvidelse* af stemmeretten (flere af de syv F'er fik stemmeret), og stemmeretten blev *lige* (de privilegerede havde ikke længere to stemmer til Landstinget). Men vi mangler at svare tydeligt på, hvordan denne udvikling har været med til at bane vejen for den universelle velfærdsstat med fokus på stor omfordeling via et progressivt skattesystem og med lige adgang til ydelser. Her spiller Steinckes socialreform ifm. Kanslergadeforliget en væsentlig rolle.

Særlige fokuspunkter:

Særligt fokus på at arbejde med teoriernes rolle i historiefaget (fordele/ulemper ved at anvende teorier).

Særligt fokus på det funktionelle kildebegreb og at stille gode spørgsmål til kilderne/materialet. Særligt fokus på, at eleverne skal ”føle den hermeneutiske spiral på egen krop” ved at arbejde med ”svært tilgængeligt” kildemateriale, der først åbner sig op, når eleverne har arbejdet videre med stoffet og vender tilbage til kilden.

Særligt fokus på først at lade eleverne arbejde med kildemateriale og selv opstille væsentlige pointer – derefter arbejde med (minimalt) fremstillingsstof.

Berørt kernestof

- hovedlinjer i Danmarks, Europas og verdens historie fra antikken til i dag
- forandringer i levevilkår, teknologi og produktion gennem tiderne
- forskellige styreformer og samfundsorganiseringer
- demokrati, menneskerettigheder og ligestilling i nationalt og globalt perspektiv
- politiske ideologier, herunder ideologienes kamp i det 20. århundrede
- historiefaglige teorier og metoder.

Faglige mål

- redegøre for centrale udviklingslinjer og begivenheder i Danmarks, Europas og verdens historie
- redegøre for sammenhænge mellem den lokale, nationale, regionale, europæiske og globale udvikling
- analysere eksempler på samspillet mellem mennesker, natur, kultur og samfund gennem tiderne
- skelne mellem forskellige typer af forklaringer på samfundsmæssige forandringer og diskutere periodiseringsprincipper
- anvende en metodisk-kritisk tilgang til at udvælge og analysere historisk materiale, herunder eksempler på brug af historie
- opnå indsigt i, hvordan historiefaget kan medvirke til at forstå og løse problemer i nutiden

Forløb 7: Mexico

Omfang: 10 lektioner a' 95 minutter.

Væsentligste arbejdsformer: Klasseundervisning, gruppearbejde.

Indhold og materiale:

Opdaget? Undskyld?

Giver det mening at sige, at "europæerne opdagede Den nye verden"? Bør europæerne undskylde?

Diskutere disse spørgsmål og opstil problemstillinger på baggrund af materialesæt:

- Maleri af den amerikanske kunstmaler John Vanderlyn, 1847: Den 12. oktober 1492 går Christoffer Columbus i land på den ø, han døber *San Salvador*.
- Fotografier og satiretegninger, der viser kritik af Columbus Day 12. oktober.
- Verdenskort fra en ikke-europæisk vinkel.
- Niels Brimnes om eurocentisme. Historielærerforeningens blad *Noter* nr. 215, s. 27 og s. 30.
- Forsiden på lærebogen "De store opdagelser"(1974) af P. C. Willemoes.
- Forsiden på lærebogen "Opdaget?"(2018) af Jesper Nielsen.
- Rubrik fra Ulrik Strøjer Kappels "Leksikon møder kritik for at sløjfe ordet indianer", Kristeligt Dagblad 27. november 2017.
- Uddrag af Rund Lykkebergs boganmeldelse i Politiken: "Vred bog: Det er ikke den hvide mands skyld".

Mesoamerika før europæerne

Om det mexicanske flag og mexicanernes oprindelse. Overblik over geografi, folk og magtforhold i Mesoamerika og især Mexicodalen før europæernes ankomst. Om tributbetaling og alliancesystem. Om det militære system, blomsterkrige og menneskeofringer.

- Div. geografiske kort og skitser over Mexicodalen.
- Feriebilleder fra Mexico City og omkringliggende ruiner.
- Om magtforholdene i Mexicodalen. Jesper Nielsen: "Opdaget?"(2018), s. 26-28,
- Eksempel på tributbetaling. Jesper Nielsen: "Opdaget?"(2018), s. 82-83
- Billeder af krigerdragter og krigssituationer fra Coxex Mendoza.

Europæerne kommer

Oversigt over de vigtigste aktører. Eleverne læser forskellige tekster med europæernes beskrivelse af de indfødte. Præsentation af begreberne fremmedbilleder, eurocentrisme og kulturrelativisme (eleverne optager videoer, hvor de forklarer begreberne og giver eksempler). Eleverne genlæser teksterne med europæernes beskrivelse af de indfødte - og skal overveje, om de læser materialerne anderledes nu, hvor de har fået præsenteret nye begreber og teori. Overvej betydningen af, at kildematerialet til kulturmødet i Mesoamerika primært er skrevet af europæere.

- Kort med oversigt over europæiske opdagelsesrejser og kolonier 1400-1700.
- Om det spanske koloniimperium. Jesper Nielsen: "Opdaget?"(2018), s. 29-31.
- Las Casas om de indfødte (1500tallet). Jesper Nielsen: "Opdaget?"(2018), s. 11-12.
- Holger Brøndsted om kultursammenstødet (1967). Jesper Nielsen: "Opdaget?"(2018), s. 13
- Juan Rubios om spaniernes krav til de indfødte (1513). Jesper Nielsen: "Opdaget?"(2018), s. 83-84.
- Forsider fra børnebøger om aztekerne : "Den grusomme sandhed om aztekerne", Powell og Buckingham. "Fri mig for at blive ofret af aztekerne", Fiona Macdonald.
- Teori om "Kultur, fremmedbilleder og kulturmøder". Fra Marianne Rostgaard og Lotte Schou: "Kulturmøder i dansk kolonihistorie", Gyldendal 2010, s. 20-21.
- Om at møde en anden kultur. Jesper Nielsen: "Opdaget?"(2018), s. 14.
- Apocalypso sacrifice scene (4min): <https://www.youtube.com/watch?v=aG8WqEyXIyc>

- Borgen, sæson 4, episode 3, 14.20-15.13min ("så vi bare skulle være forblevet de ædle vilde, eller hvad?")

Erobringen af aztekerriget

Begivenhedshistorie og tisligner: Hvad skete der? Eleverne skal arbejde med og sammenligne en YouTube-fremstilling og tre kilder om erobringen. Hvorfor lykkedes det spanierne at erobre Aztekerriget og Mesoamerika. Hvilke årsagsforklaringer lægges der vægt på? Skelne mellem interne/eksterne forklaringer. Aktør/struktur forklaringer. Repetere og inddrage elevernes viden om historiens drivkræfter. Hvilke drivkræfter lægges der vægt på i de forskellige forklaringer? Introducere Jared Diamonds teori og ideen om øko-historie.

- Erobringen af aztekerriget og Mesoamerika. Jesper Nielsen: "Opdaget?"(2018), s. 35-43.
- "Aztecs: Arrival of Cortes and the Conquistadors" (14.05min): <https://www.youtube.com/watch?v=suRAVIndO4Y>
- "Fall of Tenochtitlan (1521)" (15.00min): <https://www.youtube.com/watch?v=391JhiSsByI>
- Uddrag af Cortez' breve til den spanske konge (1520-1522). Jesper Nielsen: "Opdaget?"(2018), s. 87-90.
- Uddrag af Sahaguns værk om aztekerne (1578-1579). Jesper Nielsen: "Opdaget?"(2018), s. 92-93.
- Forside fra mexicansk børnebog (1899-1901) med billede af erobreren Cortez.
- Årsagskort, der bygger på Jesper Nielsen: "Opdaget?"(2018).
- Thought Monkey om *Guns, Germs and Steel* (7min): <https://www.youtube.com/watch?v=hYSz010CVss>

Processen i Valladolid

Sammenhæng mellem opdagelser, erobringer, kolonisering og debat om synet på de indfødte. Baggrund, aktører og interesser ved processen i Valladolid 1550/51: Las Casas vs. Sepulveda. Introduktion til diskursanalyse.

- Lærerproduceret ark om den historiske ramme og de væsentlige aktører frit efter 1) 'Processen i Valladolid: Rollespil' af Peter Blom Hansen og Christian Vollmond og 2) Flemming Kilsgaard Madsen og Henrik Skovgaard Nielsen: "Opdagelserne – kulturmøder eller kultursammenstød", Munksgaard, København 1996, s. 46-47.
- Uddrag af Sepulvedas og Las Casas argumentation ved processen i Valladolid. Fra Flemming Kilsgaard Madsen og Henrik Skovgaard Nielsen: "Opdagelserne – kulturmøder eller kultursammenstød", Munksgaard, København 1996, s. 49-51.

Særlige fokuspunkter:

Særligt fokus på at pointere, at en kilde ofte både kan bruges som levn og beretning (det er dog ikke alle eleverne, der præsenteres for/anvender selve begreberne *levn* og *beretning*. I stedet bruges den løsere formulering *på linjerne* og *mellem linjerne*).

Berørt kernestof

- hovedlinjer i Danmarks, Europas og verdens historie fra antikken til i dag
- forskellige styreformer og samfundsorganiseringer
- kulturer og kulturmøder i Europas og verdens historie
- nationale, regionale og globale konflikter og samarbejdsrelationer
- demokrati, menneskerettigheder og ligestilling i nationalt og globalt perspektiv

Faglige mål

- redegøre for centrale udviklingslinjer og begivenheder i Danmarks, Europas og verdens historie
- redegøre for sammenhænge mellem den lokale, nationale, regionale, europæiske og globale udvikling

- analysere eksempler på samspillet mellem mennesker, natur, kultur og samfund gennem tiderne
- skelne mellem forskellige typer af forklaringer på samfundsmæssige forandringer og diskutere periodiseringsprincipper
- anvende en metodisk-kritisk tilgang til at udvælge og analysere historisk materiale, herunder eksempler på brug af historie
- demonstrere viden om fagets identitet og metoder.

Forløb 8: Kulturkrig

Omfang: 10 blokke á 95 min

Væsentligste arbejdsformer: Klasseundervisning, pararbejde, matrixarbejde

Indhold og materiale:

Kulturhistorie i Østblokken

Om Svetlana Aleksijevitjs forfatterskab, især ”Krigen har ikke et kvindeligt ansigt”. Hvad kan vi bruge sådan en bog til i historiefaget? Øve at formulere gode/spændende historiske spørgsmål.

Fokus på selvrensensur og kollektiv erindring. Statsrensensur og kulturpolitik.

At vekselvirke mellem ”den lille historie” og ”den store historie”.

Kort om Sovjetunionens historie og styreform.

- Udvalgte citater fra Svetlana Aleksijevitj: ”Krigen har ikke et kvindeligt ansigt”. Både uddrag fra forfatterens interviews og egne overvejelser fra forord/dagbog.
- Små tekstuddrag om kulturliv og censur i USSR:
 - a Om lederne i Sovjetunionen fra *Anne Wæbrens: ”Totalitære ideologier” i ”Magt & mennesker. Historie på tværs”*, Gyldendal 2013, s. 146 og s. 152.
 - b Kampen om fortiden fra *Anne Wæbrens: ”Totalitære ideologier” i ”Magt & mennesker. Historie på tværs”*, Gyldendal 2013, s. 150.
 - c Om individ vs. kollektivet fra *Anne Wæbrens: ”Totalitære ideologier” i ”Magt & mennesker. Historie på tværs”*, Gyldendal 2013, s. 156.
 - d Om Stasi og KGB fra *Den Store Danske*.
 - e Vestens viden om Østblokken fra *Kai Otto V. Branner: ”Den kolde krig”*, iBog p. 268.
 - f Om holdningen til demokratiet og magtlegitimering fra *Peter Frederiksen: ”Ideologernes kamp. Kampen om det gode samfund”*, System iBog p. 248 og p. 254.
 - g Om ansigtet udadtil fra *Kai Otto V. Branner: ”Den kolde krig”*, iBog p. 229
 - h Om ensretning af kulturlivet og ”den rigtige historie” under Stalin, uddrag fra *Folkedrab.dk*: <https://folkedrab.dk/eksempler-paa-folkedrab/stalinismens-forbrydelser/kommunisme-propaganda-stalins-terrormaskine-1>
- Kunstplakat med tom forside på *Pravda*, <https://soviet-art.ru/soviet-social-poster-of-perestroika-time/newspaper-pravda-g-belozerov/>
- Kort(!) læreroplæg om overgangene mellem zar-tiden, revolutionen, USSR og det moderne Rusland.
- Epic Rap Battle, Russian leaders: <https://www.youtube.com/watch?v=ZT2z0nrsQ8o>

Den Kolde Krig som ideologisk kampplads

Blokdannelse: Geografi, Militære alliancer, Trumandoktrin

Om liberalisme og kommunisme (både politisk og økonomisk).

Ideologernes kamp i praksis: Propagandafilm.

Sovjetunionens sammenbrud. Om årsagsforklaringer i historiefaget.

- Uddrag af Faktalink.dk om Den Kolde Krig
- Lektietekst og lærerproduceret begrebspuslespil om ideologier på baggrund af:
 - a ”Fokus 3: Fra verdenskrig til velfærd”, Gyldendal, s. 11 og 13.
 - b Peter Frederiksen: ”Ideologernes kamp”, System iBog, p.142 og 143.
 - c Kai Otto von Barner: ”Den kolde krig”, System iBog, p. 1976.
 - d Carl-Johan Bryld: ”Verden efter 1914”, System iBog, p. 920
- Propagandategnefilmen *The Millionaire* (1963): https://www.youtube.com/watch?v=jETJt_zbnKk
- Propagandategnefilmen *Freedom* (1948): <https://www.youtube.com/watch?v=NxsNU7ZZAIU>

- Eleverne fandt selv eksempler på propagandaplakater fra hhv. Øst og Vest
- Lærerproducerede årsagskort med forskellige forklaringer på Sovjetunionens sammenbrud.
- Den første halvdel af dokumentarfilmen "Scorpions. Wind of Change".

Kulturhistorie i Vestblokken

Atomvåben og populærpresse. Hvad kan populærpressen bruges til?

Hvorfor var man (ikke) bange? Og hvordan kom det til udtryk?

Våben- og rumkapløb. Atomtrussel, Sputnik

Forbrug og amerikanisering.

Marshallhjælp, Kapitalisme, markedsøkonomi, planøkonomi.

- Søren Hein Rasmussen: "Den Kolde Krigs billeder", Gyldendal 2009, uddrag af s. 6-15
- Nuclear map: <http://nuclearsecrecy.com/nukemap/>
- Duck and cover. Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=IKqXu-5jw60>.
- Hovedpointer fra denne side: <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/myte-gjorde-hiroshima-danskerne-bange-for-atomkrig/>
- "The Big Brothers" fra Svikmøllen (1962).
- Marianne Rostgaard: "Industrisamfundets muligheder – tre forskellige samfundsmodeller" i Kim Beck Danielsen m.fl. (red.): "Historie på tværs. En bedre verden", Gyldendal 2013, s.146-148 (uddrag) og s. 150-155
- Carl-Johan Bryld: "Den russiske revolution og Sovjetunionen. Kommunismens sejr og sammenbrud", System 2009, uddrag af s. 177 og s. 203-207
- Eksempler på 'materiel krigsførelse' i form af fire billeder: Yankie-bar, Amerikans selvbetjeningsbutik, Illustration af Marshall-hjælpen, Amerikanske køkkenredskaber.

Tjernobyl (tværfagligt forløb med dansk og samfundsfag)

- Første episode af HBO-serien *Chernobyl* med fokus på at identificere tematikker.
- Russisk reaktion på HBO-serien: <https://politiken.dk/kultur/art7247072/HBO-serie-får-Rusland-til-at-lave-sin-egen-udlægning-af-Tjernobyl-ulykken>
- Uddrag af Svetlana Aleksijevitj: "Bøn for Tjernobyl"
- DR podcast-serien *Bakspejl*, tre afsnit om "Monsteret i Tjernobyl".

Særlige fokuspunkter

- At undres og stille spørgsmål.
- At introducere PØSK-modellen (Politiske, Økonomiske, Sociale og Kulturelle kendetegn) og lignende modeller til at skabe overblik over en given periode).
- At træne kildebehandling.
- At undersøge historiske forklaringer og repetere drivkræfter og troper.
- At eksemplificere en skelen mellem politisk/ideologisk/økonomisk/kulturel historie.

Berørt kernestof

- hovedlinjer i Danmarks, Europas og verdens historie fra antikken til i dag
- forskellige styreformer og samfundsorganiseringer
- nationale, regionale og globale konflikter og samarbejdsrelationer
- politiske og sociale revolutioner
- demokrati, menneskerettigheder og ligestilling i nationalt og globalt perspektiv
- politiske ideologier, herunder ideologiernes kamp i det 20. århundrede
- historiebrug og -formidling

Faglige mål

- redegøre for centrale udviklingslinjer og begivenheder i Danmarks, Europas og verdens historie

- redegøre for sammenhænge mellem den lokale, nationale, regionale, europæiske og globale udvikling
- analysere eksempler på samspillet mellem mennesker, natur, kultur og samfund gennem tiderne
- skelne mellem forskellige typer af forklaringer på samfundsmæssige forandringer og diskutere periodiseringsprincipper
- reflektere over samspillet mellem fortid, nutid og fremtid samt over mennesket som historieskabt og historieskabende
- opnå indsigt i, hvordan historiefaget kan medvirke til at forstå og løse problemer i nutiden
- formulere historiske problemstillinger og relatere disse til elevernes egen tid
- behandle problemstillinger i samspil med andre fag

Forløb 9: Europa bliver til... og går under?

Omfang: 12 blokke á 95 min

Væsentligste arbejdsformer: Klasseundervisning, gruppearbejde, arbejds-selv og skriveøvelse.

Indhold og materiale:

Folkevandringer

Mennesket har altid vandret. Push/pull-effekter. Om flygtningekrisen i 2015 og debatten herom. Hvorfor sammenlignes med Romerriget? Hvilken type historiebrug?

- Video der viser migrationsstrømme (2.23min): <https://www.businessinsider.com/prehistoric-human-migration-from-africa-animated-map-2015-5?r=UK&IR=T>
- Uddrag fra artikel i Information, 14. september 2015: "EU på sammenbruddets rand" af Göran Rosenberg.
- Uddrag fra artikel i Jyllands-Posten, 22. august 2015: "Vor tids folkevandring" af Bent Jensen.
- Jeanete Varberg: "Mennesket har altid vandret", s. 41, Aarhus Universitetsforlag

Kronologi og arven fra Rom.

Kronologisk, politisk og geografisk overblik over Romerrigets udvikling.

At sætte perioden ift. samtid og eftertid: Arven fra Rom og Romerrigets arvtagere.

Repetition af historiebrugstyperne.

- Kronologitekst. Kristian Jepsen Steg: "På sporet af Romerriget", Lindhardt og Ringhof", s. 6-11
- Om arven fra Rom. Kristian Jepsen Steg: "På sporet af Romerriget", Lindhardt og Ringhof", s. 110-113
- Lærerproduceret timelinespil.

Fra republik til kejserrige

Den politiske udvikling: Fra republik til kejserrige.

Fra magtdeling til magtkoncentration.

Analyse af forskellige årsagsforklaringer til republikkens fald → Øje for forskellige drivkræfter, historiesyn og aktør/struktur-fokus → Øve sig i at skrive varedeklaration af fremtillingstekst.

Skriveøvelse med fokus på aktør-/strukturforklaringer på overgangen fra republik til kejserrige.

Rollespil om republikkens politiske og sociale system (embeder i republikken, klienter og patroner, hvilken styreform?).

Træning af tekstnær kildelæsning af Augustus' propaganda.

Om magtlegitimering i antikken og i dag.

- Kristian Jepsen Steg: "På sporet af Romerriget", Lindhardt og Ringhof", uddrag af kapitel 4, 5 og 6.
- Timeline, der bygger på "På sporet af Romerriget", kapitel 6
- Lærerproduceret rollespil med fiktive embedsmænd fra den romerske republik, der skal forsøge at skabe alliancer.
- Fem eksempler på Augustus' propaganda: **1)** Mønter, **2)** uddrag fra Res Gestæ, **3)** uddrag fra Æneiden, **4)** Primaportastatuen, **5)** Augustus' fredsalter

Ekspansionen og mødet med de fremmede

Den territorielle udvikling: Fra bystat til imperium.

Mødet med og synet på de fremmede, barbarerne.

Romaniseringen af provinserne.

- Billeder og enkelte tekstafsnit fra artiklen ”Romernes grænser” fra national Geographic. Kan hentes her: <https://natgeo.dk/folk-og-kultur/historie/romerriget/romernes-mure-holdt-barbarerne-ude>
- Fremstillinger af hhv. romerne og de fremmede:
 - a Gladiator: <https://www.youtube.com/watch?v=-MYxtpGxGJI>
 - b Rome: <https://www.youtube.com/watch?v=yrQpjT0Egk>
 - c Asterix: <https://www.youtube.com/watch?v=OrCqjIVP2bg>

Undergang og forklaringer

Undersøgelse af de forskellige årsagsforklaringer på Romerrigets fald, og hvordan de har ændret sig over tid: Årsagsforklaringer er kontekstafhængige.

- Lærerproducerede årsagskort (alverdens forklaringer på Romerrigets fald).

Europa tager form

Hvad er Europa? På hvilke måder kan man definere Europa? Er Europa blot en konstruktion? Om forestillede fællesskaber. Om eurocentrisme og etnocentrisme. Om ”os” og ”dem”.

Europæiske særtræk: Hvorfor kom der ikke et nyt imperium i Europa? Hvilken betydning have middelalderens magtbalance mellem kongen, stormændene, kirken og byerne? Fra kildesæt til Jørgen Møllers magtbalance-teori.

- 30 forskellige kort over Europa (de viser f.eks. medlemmerne af EU og NATO, beskæftigelsesgrad, BNP, jernbanenet, Romerrigets udbredelse, Frankerrigets opdeling, Jerntæppet, Napoleons Europa, Grænsedragninger før/efter verdenskrigene osv.)
- 5 forskellige verdenskort (fra forskellige tidspunkter og synsvinkler)
- Introduktionsvideo til Benedict Andersons ‘Imagined Communities’: https://www.youtube.com/watch?v=B3iMTH9fBqc&index=55&list=PLZW0PmCQ_4w_6trHRG3u90-bh5Lnr3ISf
- Kildesæt bestående af uddrag fra Carl-Johan Bryld: ”Verden før 1914”.
 - Om kongen og stormændene: A) Maleri af en fransk konge, der modtager troskabsløfte fra en af sine kronvasaller. B) Fra de frankiske rigsannaler: Hertug Tassilo aflægger lensed. C) Uddrag af Magna Carta.
 - Om kongen og kirken. A) Maleri af pave og konge. Georges Duby: "Le Moyen Âge - de Hugues Capet à Jeanne D'Arc 987-1460". B) Pave Gregor om gejstlig og verdslig værdighed. C) Matthæusevangeliet om nøglemagten, kapitel 16, vers 18-19. D) Pave Bonifacius om pavens stilling.
 - Om kongen og byerne: A) Bevilling til marked ved St. Denis. B) Privilegier og selvstyre for by i Flandern. C) Maleri af Slaget ved Legnano
- Pointer fra Jørgen Møllers tænkepause ”Europa” og Jørgen Møllers ”Hvorfor blev Europa ikke et imperium”. Begge fra Aarhus Universitetsforlag.

Fortællinger om Europa

Hvilke troper anvendes om Europas nyere udvikling: Er Europa ved at gå under? Er Europa blot en parentes i verdenshistorien? Holder sammenligningerne mellem Romerrigets undergang og Europas undergang?

Miniprojekt: Eleverne skal læse og vurdere forskellige fortællinger om Europa: a) Hvilke(n) trope(r) bruger forfatteren til at beskrive Europa? b) Hvilke argumenter anvender forfatteren? c) I hvor høj grad er artiklen præget af den tid, den er skrevet i? Derefter skal eleverne skrive deres egen fortælling med udgangspunkt i en selvvalgt trope.

- Elevproduceret overblik over de vigtigste begivenheder i nyere Europæisk historie (fra 1989 til i dag)

- Den første side i Bo Lidegaards artikel ”Fornuftsægteskab og bitter skilsmisse” bragt i magasinet ”Politiken Historie”, nr. 2, december 2018, s. 56-65.
- Materialesamling til mini-projekt med fortællinger om Europas nyere udvikling: **1)** Uddrag af en boganmeldelse af Uffe Østergård: Hvorhen Europa? Bragt i Weekendavisen, 24. august 2018, sektion 3 (Bøger), s. 7 **2)** Uddrag fra Peter Føge og Bonnie Hegner: ”Primus. Europa og europæerne”, System, s. 14-22. **3)** Forside på Politiken Historie Stort tema: Fra Romerriget til Brexit. Europa i opløsning. **4)** Uddrag af ”Europas strategiske lammelse”, Henrik Breitenbauch, Weekendavisen, WEEKENDAVISEN 21. december 2018 **5)** Uddrag af indledningen i Rune Lykkebergs bog ”Vesten mod vesten” (2019), Informations forlag **6)** Uddrag af Søren Mørch: Europæisk civilisation (1991)

Særlige fokuspunkter:

At være opmærksom på og kritisk over for historiebrug og historiske paralleller i elevernes hverdag. At blive præsenteret for forskellige teoretikere inden for historiefaget (Jeanette Varberg, Benedict Anderson, Jørgen Møller).

Indlagt skriveøvelse med fokus på kildearbejde og analyse af fremstillinger.

Berørt kernestof

- hovedlinjer i Danmarks, Europas og verdens historie fra antikken til i dag
- forskellige styreformer og samfundsorganiseringer
- kulturer og kulturmøder i Europas og verdens historie
- stats- og nationsdannelser, herunder Danmarks
- nationale, regionale og globale konflikter og samarbejdsrelationer
- demokrati, menneskerettigheder og ligestilling i nationalt og globalt perspektiv
- globalisering
- historiebrug og -formidling
- historiefaglige teorier og metoder.

Faglige mål i fokus

- redegøre for centrale udviklingslinjer og begivenheder i Danmarks, Europas og verdens historie
- redegøre for sammenhænge mellem den lokale, nationale, regionale, europæiske og globale udvikling
- analysere eksempler på samspillet mellem mennesker, natur, kultur og samfund gennem tiderne
- skelne mellem forskellige typer af forklaringer på samfundsmæssige forandringer og diskutere periodiseringsprincipper
- reflektere over samspillet mellem fortid, nutid og fremtid samt over mennesket som historieskabt og historieskabende
- anvende en metodisk-kritisk tilgang til at udvælge og analysere historisk materiale, herunder eksempler på brug af historie
- opnå indsigt i, hvordan historiefaget kan medvirke til at forstå og løse problemer i nutiden
- formulere historiske problemstillinger og relatere disse til elevernes egen tid
- formidle og remediere historiefaglige problemstillinger mundtligt og skriftligt og begrunde de formidlingsmæssige valg

Forløb 10: Kronologiforløb og eksamenstræning

Omfang: 8 blokke á 95 min

Væsentligste arbejdsformer: Klasseundervisning, gruppearbejde

Indhold og materiale:

Periodisering, kronologi og repetition

Arbejde med forskellige periodiseringsprincipper og overvejelser om kontinuitet/brud.

Eleverne lavede deres eget bud på indholdsfortegnelser til en grundbog i hhv. danmarkshistorie og verdenshistorie.

Arbejde med kronologitekst og repetition af de gennemgåede forløb ved at udarbejde ”guldark” til hvert forløb med de vigtigste begivenheder, aktører, begreber, problemstillinger og nutidige perspektiver.

Arbejde med at udvælge og præsentere en genstand, der repræsenterer klassens sidste år på gymnasiet. Genstandenene fra hver afslutterklasse skal udstilles i en museumsmontre på skolen.

- Om periodiseringsprincippet i Henrik Bonne Larsen & Thorkil Smitt: ”Introduktion til historie”, Systeme 2005, s. 44-56.
- Indholdsfortegnelser fra div. ældre og nyere historiegrundbøger.
- Thorkil Smitt & Christian Vollmond: ”Historiens lange linjer”, *Verdens historie 2*, L&R, s. 206-227

Om læreplan og eksamen

Hvad fortæller læreplanen om historiesynet? Hvordan har historiefaget udviklet dig? Hvor er historiefaget på vej hen?

Repetition af kildearbejde. Eleverne udarbejdede deres egne modeller til kildearbejde.

Eksamensorientering. Prøveeksamen i store grupper med fremlæggelser for hinanden.

- Læreplan hiA stx 2017
- Kildesæt med kendte materialer fra forløbet ”Censusur”.

Særlige fokuspunkter

- Kronologiforståelse
- Eksamenstræning

Berørt kernestof

- hovedlinjer i Danmarks, Europas og verdens historie fra antikken til i dag
- forandringer i levevilkår, teknologi og produktion gennem tiderne
- forskellige styreformer og samfundsorganiseringer
- kulturer og kulturmøder i Europas og verdens historie
- stats- og nationsdannelser, herunder Danmarks
- nationale, regionale og globale konflikter og samarbejdsrelationer
- politiske og sociale revolutioner
- demokrati, menneskerettigheder og ligestilling i nationalt og globalt perspektiv
- politiske ideologier, herunder ideologernes kamp i det 20. århundrede
- globalisering
- historiebrug og -formidling
- historiefaglige teorier og metoder.

Faglige mål

- redegøre for centrale udviklingslinjer og begivenheder i Danmarks, Europas og verdens historie

- redegøre for sammenhænge mellem den lokale, nationale, regionale, europæiske og globale udvikling
- skelne mellem forskellige typer af forklaringer på samfundsmæssige forandringer og diskutere periodiseringsprincipper
- reflektere over samspillet mellem fortid, nutid og fremtid samt over mennesket som historieskabt og historieskabende
- anvende en metodisk-kritisk tilgang til at udvælge og analysere historisk materiale, herunder eksempler på brug af historie
- formulere historiske problemstillinger og relatere disse til elevernes egen tid
- demonstrere viden om fagets identitet og metoder.